

smo seme v zemljo djali, presadimo rastlinice na drug prostor, ki ga moramo pa še enkrat prekopati; 2 čevlja naj bode vrsta od vrste, 1 čevlj pa rastlina od rastline saksebi.

Ko smo to delo dokončali, zalivajmo zopet sajenke tako dolgo, da po preteku nekoliko let so za presajenje na obdelani prostor dosti velike. *)

Ako pa hočemo sajenke za pašnike izrediti, vzemimo tiste, ki so bile že v drugem letu presajene in so 3 čevlje visoke postale; prikrajšajmo jim nekoliko koreninic, in je zopet presadimo v neprekopano zemljo, ki pa mora dobra biti, 2 čevlja eno od druge, v vrstah, in čistimo zemljo plevela. Od leta do leta jim porežimo od spodaj nekoliko vej, da počasi dobijo čisto steblo, in jih pustimo tako dolgo stati, da so pravilno močne. Potem jih previdno vzamemo iz zemlje, in presadimo z obilnimi koreninicami na pašnike.

Na ta način bomo z malo semenom na majhnem prostoru neverjetno veliko rastlinic si odgojili; trud in stroški bodo nam pa dvakrat povrnjeni.

Franjo Padar.

Veliki zbor družbe kmetijske kranjske.

(Dalje.)

Ko je dr. Bleiweis tako glavna vodila razložil, po katerih naj bi se osnovala učilnica za kmetijstvo na Kranjskem, začel se je razgovor o njej.

Prvi je poprijel g. Dežman besedo, da po svoji navadi podira, kar bi drugi radi zidali zato, ker vidijo potrebo očitno in vidijo, da to tudi v drugih deželah imajo. On se sklicuje na neki sklep deželnega zbora, po katerem naj bi se pred vsem ustanovile učilnice le za posebne oddelke kmetijstva: za sadjerejo, vinorejo itd. ter pravi, da je družba tudi z dobrim vspehom poslala 3 mladenče v moravski Schönberg predivstva se učiti, — nemško večino deželnega zbora, ki je pokopala učilnico kmetijstva, katero smo že imeli, zagovarja s tem, da ni bila zmožna živeti, — da stroški učilnice za vse kmetijstvo bili bi silni, — da je šolski program, kaj naj bi se v tej učilnici učilo, meglen in nepravilen, ker obsega 3 vrste učencev, — da učilnica ne bode učencev imela in še več enacega, kar je Dežman govoril pod glasnim mrmranjem — ne, kakor je „Tagblatt“ rad pisaril — „šolskih fantov“, ampak pod mrmranjem obilo zbranih veljavnih mož in tudi velikih posestnikov iz dežele.

Prvi mu odgovarja dr. Toman ter se čudi, da more kdo zdaj tako govoriti, ko ministerstvo poljedelstva družbi kmetijski samo ponuja zdatno denarno pomoč, in ko gre za to, da tudi mi na Kranjskem dobimo, kar drugej že imajo. Potem pa razjasnuje notranje nagibe tadanje večine deželnega zbora, ktera raje pošilja naše mladenče v tuje dežele, da bi jih tudi po tej poti v nemščino vtopila, kakor pa da jih dajala doma v slovenskem jeziku podučevati; če nekdanja učilnica ni bila zadostno obširna, zakaj je ni popravil deželni zbor in razširil? — če bi stroški za to šolo tudi obilni bili, ima dežela dolžnost, kmetijski mladini ponuditi pripomočkov, da se izuri v umnem kmetovanju, kakor današnji časi zahtevajo, da naši kmetje ne zaostajajo za drugim na škodi sebi in vsi deželi; al tudi država ima dolžnost, da z denarjem pomaga učilnici kmetijski, saj je vlada ravno kmetije preobložila z grunt-

nim davkom, dolžnost njena je tedaj, da na tej poti saj nekoliko povrne deželi.

V istem smislu govori dr. J. Ahačič in preiskovaje žalostni sklep nekdanje nemške zborove večine ne najde nikakoršnega poštenega vzroka, da je zadušila poprejšnjo učilnico kmetijstva.

Tudi vitez Gutmansthal zagovarja potrebo učilnice za kmetijstvo, v kateri bi se kmetijski mladenči učili umnega kmetovanja po sedanjih potrebah; učilnice za posebne razdelke kmetijstva ne zadostujejo, ker niso celota, in štipendije, da se domači mladenči pošljejo v tuje dežele, so le pomoč v največi sili.

Zatem še enkrat govori g. Dežman ter pravi, da to ne gre, da bi učilnica bila na dvoje razdeljena: eno leto v Ljubljani, drugo na deželi; kaj tacega — pravi — ni nikodar. — Prof. Konšek zagovarja obstanek dozdanje šole kmetijstva na gimnaziji ljubljanski. — Dr. Toman misli, naj bi se za zdaj vse drugo pustilo na stran in le sklenilo, da se ustanovi deželna nižja učilnica kmetijstva in ministerstvo za osnovo njeno prosi prav izdatne pomoči.

Dr. Bleiweis kot poročevalec ima poslednjo besedo. On pobija ugovore Dežmanove ter pravi, da sklep deželnega zbora, na kterege se Dežman opira, zdaj, ko ministerstvo samo za popolno učilnico kmetijstva zagotavlja zdatno pomoč, ni vreden nobenega prevdarka več, a da popolna učilnica kmetijstva ne odstranjuje specialnih učilnic; če Dežman pravi, da so naši mladenči s pridom šli na Moravsko predivstva učiti se, bi vendar vedeti moral, da ta primera je silno šepasta, kajti to vsak vé, da taci reči mora človek iti na tuje se učiti, ki jih domá ni; v nižjo učilnico kmetijsko pa naših mladenčev ni treba na tuje pošiljati, ker imamo domá lahko prav dobro tako šolo in to v domačem jeziku, za-njo edino pripravnem; če se g. Dežman boji, da bi ta šola ne imela učencev, kako da ga ni strah, da bi jih tudi njegove „specijalke“ ne imele; Dežman s takim ugovorom celó premalo skriva one namere, ki jih je imela nemška stranka v deželnem zboru; da je g. Dežmanu marsikaj „megleno“ (verschwommen), kar je drugim o potrebah dežele naše jasno, to skušamo že več let; hvala Bogu — pravi dr. Bleiweis — da mi ni bilo treba, kakor je Krištof Kolomb še le Ameriko iskal, šolskega programa iskati za učilnico kmetijstva, kajti takih šol je že dokaj v Evropi in treba je le po teh izgledih jih osnovati za domače potrebe; da taci na dvoje razvrstjenih kmetijskih šol (v mestu in na deželi) ni nikjer, je pa le spet pomota Dežmanova; naj gré le čez Ljubelj na Koroško, pa kar brž najde tako „zweitheilung-o“; če naposled Dežman zares misli, da se ta šola namerava za kmetijske fante, za preparande in bogoslovce, je pa le spet v grozni pomoti; šola je za kmetijske mladenče namenjena, al nekterih naukov bi se prav lahko in z velikim pridom mogli udeležiti tudi preparandi in bogoslovci.

Vse ugovore Dežmanove je zbor za puhlo besedovanje spoznal, kajti pri glasovanju o predlogih, ki jih je dr. Bleiweis stavil v imenu odborovem, bili so vsi soglasno potrjeni. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Državopravno stališče in ustava vojvodine kranjske pred 100 leti.

Pod tem naslovom je „Triglav“ v listu 37. in 38. prinesel nekoliko sila zanimivih odlomkov iz važnega pisma kranjskih deželnih stanov (zastopnikov), v katerem se pod napisom „Allerunterthänigste Vorstellung der treuehorsamsten Stände des Herzogthums Krain“

*) V novejši dōbi take gredice tudi s pepelom gnojijo. Šara, kjer hočemo vrt narediti, se v kup spravi in sožge. Pepel ves plevel že v koreninah zaduši, zbog vročine, ki v zemlji nastane. Če smo gnojili s pepelom, naj se 5 do 6 palcev globoko v brazde dene. Rastlinice moramo pa že v drugem letu presaditi, da se izredijo.

dne 27. julija 1790. leta pritožujejo pri cesarji Leopoldu II. zoper prenarodbe deželne ustave vojvodine kranjske, ki jih je ukazal cesar Jožef II.

Nekdanji zastopniki kranjski, če tudi so zastopali le 4 stanove in če tudi se ne moremo po vse skladati s tem, kar so storili, vendar moramo reči, da so bili zmirom iskreni varhi državnopravnega stališča, dokler jih dunajska vlada ni zadnji čas celó v nič pripravila; vzela jim je starodavne pravice, vzela plemoženje, in vzela celó lastnega deželnega glavarja in cesarskega guvernêrja jim postavila na čelo.

Že v gori omenjenem pismu od leta 1790. beremo, da odločno zahtevajo, da se deželnim stanovom ne žalijo njihove pravice. „Vse, kar se opira na pravice, je sveto in nedotikljivo. Temveč mora deželno stanovstvo čuti nad tem, ker je ono v imenu naroda pogodbo podložnosti deželnemu vladarju ravno v tem namenu sklenilo, da se prvotne pravice njegove in pravice naroda varujejo vsakoršnega žaljenja vnanje sile“.

„Še takrat — pravi nadalje omenjeno pismo — ko so slovenska okrajna in Metlika, Kras in Istra same zase bile, je vsaka teh dežel (provincij) svojega lastnega cesarskega deželnega glavarja imela. Po njihovem zedinjenju pa je v Ljubljani, glavnem mestu cele vojvodine, zmirom bila najvišega postavodajalca namestujoča oblast pod imenom: deželno glavarstvo. V tej oblasti bilo je središče druženja med stanovi, narodom in postavodajalno oblastjo; bila je vir vzajemnega zaupanja. Zvesti deželni stanovi mislili so se bliže vladarjevemu prestolu, ker na tem mestu so brez ovinkov do njega prišli. Bridko jih je zadela naredba leta 1783., ko se je v Ljubljani odpravilo deželno glavarstvo in podvrglo guberniji v Gradcu itd.“

Kako zeló so se že tadanji deželni zastopniki (stanovi) tujcev bali, kaže ravno to pismo na drugi strani, kjer želje stanov cesarju Leopoldu odkriva pod črko c) tako-le: „vse cesarske službe naj imajo domači; zoper temeljno deželno ustavo (Grundverfassung des Landes) je, ako se gospodarstvo njeno tujcem izroča, kajti kranjska dežela ima svoj poseben jezik, národ posebnega plemena in se po lastnih običajih in navadah loči od drugih, saj nikakor ni pričakovati, da bi tujci imeli tisto rodoljubje in tisto sočutje za blagor dežele, katero bi moralo navdajati vsacega uradnika, in nebilo bi pravično tujce rediti v deželi, domači zaslužni možje pa da bi morali kruha stradati.“

Tako so stanovi 1790. leta na prid domačiji govorili — ne samo natihoma med seboj, ampak očitno so svoj glas povzdignili do prestola cesarskega na Dunaj. Če pa dandanes deželni poslanec se pritoži v deželnem zboru, da nam tujce silijo v deželo, domače pa gonijo po svetu, kako vihrajo in kričijo — ne tujci, ampak domačini, ki si v tujcih zveze in podpore iščejo, in kako napadajo časnike narodne, ki isto pravo zahtevajo — in dogodbe na Ježici in Jančjem so jim sad národne intolerancije! Da bi Ljubljana že 1790. leta bila imela „Tagblatt“, to bi bili tadanji deželni stanovi križani za „Aufwiegler des Volkes“, „Schürer des Nationalhasses“, „Mitarbeiter an der Janzhbergerliteratur“ itd.

Mi omenivši starodavnih naših deželnih stanov ne rečemo družega kot — — — et meminisse juvat, ali „čez 7 let spet vsaka stvar prav pride“.

Za kratek čas in poduk.

Mojster skaza.

Ste kedaj slišali od njega? ste ga kedaj videli, mojstra skazo? Kaj hočete meni dati, da ga vam po-

kažem? Ne bo treba daleč iti, da bi ga videli. Kamorkoli pridem, najdem ga hitro in vam ga lahko pokažem.

Mojster skaza se po vnanjem malo razloči od drugih ljudi, razun da je njega obličje včasih prisiljeno modro; ko se ž njim meniš o opraviu njegovega rokodelstva, hitro ti bo zasrmdela njega samohvala; zakaj veliko ti bo povedal od svoje zastopnosti in umetnosti. Če kak drug kaj ume, tudi on zastopi; če drugi še tako čvrsto delajo, vendar se nobenega me vstraši; ni ga, da bi kako reč bolj prav, dobro in čisto izdelal, kakor on.

Kdor se klati po deželi, da dela išče — tak je večidel mojster skaza — ne pečaj se ž njim, maj ima še tolikanj dobrih pisanih pričevanj; nič mu ne verjemi; — gotovo te bo osleparil. Kedar se dóma drži, postopa in okoli se ozira, kdo mu bo kaj zdelati dal; ako mu kaj daš ali naročiš, da bi ti kako reč hitro naredil, se bo zgovarjal, da zavoljo veliko njemu izročene ali naročenega dela ti ne more tako hitro narediti, pa vendar se bo dal preprositi, in kedar bo naredil, bo narejeno, da se Bogu smili! Ali je slabo narejeno ali tako skazeno, da se ne dá več popraviti. Poleg tega bo pa še večje plačilo kakor drugi, kateri prav naredé, od tebe tirjal, in od izročene blaga več ali mamj obdržal, te okradel in to zavoljo tega, da bi se pri pomanjkanji dela lože pošteno preživel!!

Ljubljana je poglavitniši sedež kranjske učenosti, mnogih žlahnih umetnosti in rokodelstev. Kako? ali se v takem mestu tudi mojstri-skaze najdejo? Nekteri velikovedci pravijo, — to naj bo pa med mami natihoma rečeno, — da še celó med temi, kateri dohtarijo, sodijo, zdravijo itd. se taki znajdejo. Predrzo je od takih gospodov kaj tacega govoriti; ko bi se med njimi kaj nakázne našlo, to bi dobilo drugo imé, in le med temi, ki z rokami delajo, se mojstri-skaze nahajajo.

V Ljubljani — tako je bilo meni povedano — je bil nek gospodičič štacuno odprl in začel na svojo roko delati; ta je bil kakor na dratu živ, fletne podobe, oblečen, kakor da bi bil iz škatice vzet; na kmetih bi ga bili za kakega grofiča držalli. Mamka so mu iz mladega vse dovolili, očka pa za njega poduk in izbrušenje premalo skrbeli. Oba sta večkrat rekla: „z leti bo že tudi pamet prišla“. Kedar je odrasel, sta ga v daljna mesta na delo poslala, da bi se bil bolj zbrusil, brihten in brhek postal. Njemu pa ni bilo mar, da bi bil k umnim mojstrom na delo prišel; s skaznimi tovarši se je pečal, krčme, igre in še kaj hujega ž njimi obiskoval; zdaj je iz tega mesta na dom pisal, da ni bilo nikakor mogoče k delu priti; iz družega spet, da je bil do golega okraden, ali pa da je nevarno bolan. Mamka so mu od ene strani skrivaj, očka od druge očitno denarjev pošiljali, dokler mi nazaj prišel, večji tepec in bolj nakazen, kakor je iz doma šel. Mamka so rekli mu štacuno napraviti, im vse bo prav. Očka pa, dasiravno se jim je zdelo, da bo ta prazna, so — svoji ljubi gospodinici od nekdanj zvesto pokorni — tudi to dovolili. Štacuna se odprè, gospodičič se s svojim gibčnim životom, s prijaznim obličjem in s sladkastimi besedami povsod prilizovaje marsilkeremu pripočí; njegovi stariši, posebno skrbne tetike s svojimi čvrstimi jezički, njega visoko povzdigujejo, in od tako lepe priložnosti za kakega dekliča govorreče, mu mnogotero delo privabijo in naklonijo. Mladii mojster pa je sam delo le slabo razumel; da bi si bill več pridobil, zato je cestne vlačugarje in potepuhe za delavce pobiral in jih slabo plačeval, za-nje nič skrbel in tedaj le slabo narejene ali skazene izdelke iz rok dajal. Ljudje tako goljufani in oškodovani so začeli se umikati in se ga ogibati. Da bi si svojo stopinjo bolj vtrdil, bil se je tudi še oženil. Oba sta se visoko nosila, sicer pa zeló nizka